

Folkbildningsrådet

Box 730, 101 34 Stockholm. Tel: 08-412 48 00, fax: 08-21 88 26,

E-post: fbr@folkbildning.se Webb-adress: www.folkbildning.se

Folkbildningens identitet och kännetecken

Förordningen om statsbidrag till folkbildningen

I samband med ändringen av förordningen om statsbidrag till folkbildningen (sfs 1998:973) togs följande avsnitt bort i § 6 (Särskilda villkor för statsbidrag till folkhögskolor): "Undervisningen skall anordnas så att den till form och arbetssätt tydligt skiljer sig från den som anordnas i det offentliga skolväsendet och högskolan".

Detta har kanske uppfattats som att folkhögskolorna (och studieförbunden sedan motsvarande ändring gjordes 1992) inte längre behöver slå vakt om folkbildningens egen identitet och särskilda kännetecken. I så fall är detta en missuppfattning!

Tvärtom är det mer angeläget än någonsin att all verksamhet som anordnas med statsbidrag präglas av folkbildningens kännetecken. Folkbildningsrådet har dock i sin skrivelse till regeringen (Folkbildningen – framtida uppgifter och arbetsvillkor) ansett att "folkbildningsprofileringen" inte i främsta hand garanteras av en ständig jämförelse med de pågående förändringarna inom det offentliga

skolväsendet och högskolan.

Folkbildningen bör istället själv forma sin undervisning m.m. till arbetssätt och innehåll.

Folkbildningspropositionen

Regering och riksdag har kommit till samma slutsatser. I folkbildningspropositionens avsnitt 7.2. anför regeringen följande skäl för sin bedömning:

"Föreskriften att undervisningen skall anordnas så att den till form och arbetssätt tydligt skiljer sig från den som anordnas i det offentliga skolväsendet och högskolan togs år 1992 bort ur förordningen (1991:977) om statsbidrag till folkbildningen som ett generellt villkor, men den finns kvar som ett särskilt villkor för statsbidrag till folkhögskolor. Skolväsendet har under årens lopp tagit starka intryck av folkbildningens pedagogik och har också fått nya uppgifter och vidgade målgrupper. Man har närmast sig folkbildningen vad gäller kunskapssyn, människosyn, pedagogiska former, arbetssätt och metoder. Folkbildningen bör givetvis inte ändra sin pedagogik

därför att andra utbildningar har närmast sig folkbildningen.

Det är och bör vara en fråga för folkbildningen själv att utveckla de pedagogiska formerna och att, tillsammans med dem som deltar i folkbildningen, välja det för varje grupp bästa arbetssättet. Regeringen har stor tilltro till folkbildningens egen förmåga att bedriva sin verksamhet i lämpliga former. Det finns inga hållbara skäl för staten att genom föreskrifter styra former och arbetssätt i folkbildningen.

Både studieförbunden och folkhögskolorna har folkbildningsmässiga särdrag som är värdefulla och som folkbildningen själv värnar om och vill utveckla. Regeringen räknar med att folkbildningen själv tar ansvar för att utbildning som anordnas med statsbidrag präglas av folkbildningens kännetecken. Folkbildningsrådet bör noggrant följa utvecklingen."

Folkbildningen – framtida uppgifter och arbetsvillkor

Varje studieförbund och folkhögskola svarar givetvis själv för hur man tolkar kravet på att verksam-

heten skall bära folkbildningens kännetecken. Inte minst med tanke på de uppgifter som beskrivs i folkbildningspropositionen samt den pågående utvecklingen i samhället och utbildningsväsendet behöver diskussionen om verksamhetens kännetecken, form och innehåll ständigt föras på varje folkhögskola och studieförbund.

Som ett hjälpmedel för detta har Folkbildningsrådet i sin ovan relaterade promemoria, "Folkbildningen – framtida uppgifter och arbetsvillkor", gjort ett försök att beskriva vad som styrelsen och kansliet uppfattat som gemensamma kännetecken i folkbildningsarbetet. Promemorian har i sin helhet tidigare sänts ut och finns också publicerad på rådets webbplats på Internet (www.folkbildning.se) samt på Folkbildningsnätet. Därför relaterar vi nedan enbart de texter som finns på sidan 8-9.

Folkbildningens identitet

□ *Mångfald och riksomfattande*
Folkbildningsrådet konstaterar för det första att folkbildningen har, och även i framtiden skall ha, en egen identitet. Det handlar inte om ett ställningstagande där folkbildningen antingen sorteras in i ett "vuxenutbildningsfack" eller markeras som "enbart delar av kultur- och folkrörelseverksamheten". Ett av kännetecknen för folkbildningen skall istället vara dess mångsidighet och rikstäckande förutsättningar att genomföra verksamhet inom hela spektrat demokratiskolning, folkrörelsebaserad verksamhet, kulturverksamhet samt allmän bildning och vuxenutbildning på alla nivåer och för alla samhällsgrupper. För en beskrivning av denna folkbildningens mångsidighet och betydelse i samhället hänvisar vi till sufo:s delbetänkande Cirkelsamhället.

□ *Flera roller*

För det andra måste folkbildning-

ens mångsidighet kunna ta sig olika uttryck. Det är uppenbart att de flesta folkhögskolor, jämfört med studieförbunden, f.n. har en mer uttalad roll att ge allmän behörighetsgivande och yrkesinriktad vuxenutbildning på olika nivåer. Lika klart är det att studieförbundens kulturbärrroll, både jämfört med folkhögskolorna och alla andra kulturanordnare, är helt unik i vårt land. Sedan måste man också konstatera att skillnaderna inom grupperna folkhögskolor och studieförbund är mycket stora vad gäller såväl verksamhetsinnehåll som ideologiska och innehållsmässiga profiler. Det är dock denna mångsidighet som är unik och en tillgång i det svenska samhället. Varje försök från folkbildningen själv eller staten att likrikta och strömlinjeforma verksamheten via statsbidragskriterier eller regelsystem innebär att folkbildningen som idé tunnas ut och allt mer blir lik de övriga utbildningsanordnarna och därmed mister sitt berättigande.

□ *Egen profil*

Skall folkbildningen kunna hävda sin rätt att verka inom hela utbildnings-, bildnings-, kultur- och folkrörelseområdet så kräver detta för det tredje att varje enskilt studieförbund och varje enskild folkhögskola skall ha en egen tydlig identitet och samtidigt vissa gemensamma kännetecken. I sufo:s betänkande gavs exempel på att så inte alltid är fallet. Det finns därför all anledning för folkbildningens aktörer att bli så tydliga i såväl marknadsföring som verksamhetsinnehåll att alla cirkel- och kursdeltagare kan notera vad som är det unika med den svenska folkbildning i sin helhet jämfört med andra utbildningsanordnare.

□ *Öppen för alla*

Kraven på den egna profilen leder samtidigt inte till att studieförbunden och folkhögskolorna skall

stänga sina dörrar för vissa grupper. Inom den samlade folkbildningen finns istället plats för alla demokratiskt byggda folkrörelser och organisationer eller grupper av medborgare. Särskilt viktigt är att studieförbunden och folkhögskolorna ger plats för nya växande rörelser och ger dem möjlighet till att genomföra bildnings- och utbildningsaktiviteter.

□ *Folkbildningens kännetecken*

Gör man en helt schematisk beskrivning så innebär det att den samlade folkbildningsverksamhet som bedrivs av studieförbund och folkhögskolor skall kännetecknas av att vara:

☉ Fritt och frivilligt (deltagarna väljer själva att delta samt ämnen/kurser/aktiviteter)

☉ Deltagarstyrd (deltagarna ges ett stort inflytande över uppläggning och innehåll)

☉ Formar egna utbildningsplaner (icke läroplans- eller betygstyrt)

☉ Livsvärldsförankrad (utgår från deltagarnas behov och erfarenheter)

☉ Ideologisk och/eller innehållsmässigt profilerad (plats för särarter)

☉ Mångsidig (i sitt verksamhets- och programutbud)

☉ Flexibel (snabbt tillgodose nya utbildningsbehov eller utveckla nya former).

☉ Riksomfattande (finns i alla kommuner)

Folkbildningsrådet anser att studieförbund och folkhögskolor med en egen klar och tydlig profil som samtidigt formar sin verksamhet utifrån ovan angivna kännetecken har viktiga uppgifter att utföra inom såväl sin allmänna bildningsroll som inom folkrörelse/demokratiroll, kulturbärrroll och vuxenutbildningsroll.

Lasse Magnusson, 1998-08-26